

Богдан Бенюк про «облицювальну плитку», кайф творчості і пріоритети українців

Богдан Бенюк (н. 1957) – актор театру і кіно, народний артист України, політик, професор. Освіту отримав у КДІТК ім. І. Карпенка-Карого. Дебютував на сцені Київського ТЮГу. З 1980 року і донині – актор Національного театру ім. Івана Франка. Створив близько 50 ролей у театрі і понад 80 – у кіно. Сценічні роботи: Юркевич у виставі «Талан» Михайла Старицького, Собакевич у «Брате Чичиков» Миколи Гоголя, Кіт Бегемот у «Майстрі і Маргариті» Михайла Булгакова, Яго в «Отелло» Шекспіра, Бравий вояка Швейк у «Швейку» Ярослава Гашека, Річард III в однойменній трагедії Шекспіра, Джо Келлер у «Всіх моїх синах» Артура Міллера, Мененій Агріппа у «Коріолані» Шекспіра, Тев'є у «Поминальній молитві» Григорія Горіна та ін. Паралельно грає в Театрі на Подолі та в Театральній компанії «Бенюк і Хостікоєв». Кіноролі: Кринкін – «Ати-бати, йшли солдати» (1976), сотник Забрьюха – «Відьма» (1990), Горілий – «Фучжоу» (1993), солдат Лихой – «Москаль-чарівник» (1995), Михайло Черевань – «Чорна рада» (2000), Леонід Утьосов – «Утьосов. Пісня завдовжки з життя» (2006), бортінженер Роман Вакулєнко – «Кандагар» (2009), Ломака – «Толока» («2020») та ін. Озвучив чимало фільмів і мультфільмів. Державна премія ім. О. Довженка, Національна премія ім. Тараса Шевченка, Орден «За заслуги» I, II і III ступенів. «Київська пектораль» (тричі), українська премія «Людина року» та пекінська Academy of Performing Arts Awards.

Бесіду веде Вікторія Котенок

У дитинстві він пишався своїм старшим братом Петром, тому вирішив піти його професійним шляхом. І не помилюся: акторство виявилось його стихією. Попри чималу зайнятість у театрі та кіно, з часом Богдан Бенюк відчув потяг ще й до політики (член партії «Свобода») та викладання (з 2018 року очолює кафедру акторського мистецтва та режисури). Та найбільшим щастям для нього була і є його сім'я.

Графік у актора дуже щільний, тому наша бесіда відбулася у гримерці під час показу вистави «Моя професія – синьйор з вищого світу» (грає Велутто). «У мене лише два виходи на сцену – на початку і у фіналі – тож у нас буде достатньо часу поспілкуватися», – запевнив пан Богдан у телефонній розмові.

Простий і привітний, уважний і зосереджений, бував серйозним, але більше жартував, пригадуючи курйозні випадки з життя. Ні краплі зірковості, лише доброта (якась така дуже батьківська) і щирість в очах, яких майже не відводить від співбесідника. І неймовірна світла енергетика-магніт, якою моментально заповнює простір навколо себе.

«Якщо поруч режисер, який знає чого прагне, то багато чого можна досягти»

– Є актори, від появи яких на сцені у глядацькій залі одразу починається певне збудження, хвилювання або ж лунають оплески. Саме таку реакцію я часто спостерігаю на виставах за вашої участі. Як би ви охарактеризували це?

– Питання складне. Спробую пояснити чому. Якщо такі

речі відбуваються на виставі і глядачі чекають моменту виходу того чи іншого артиста на сцену, а далі відбувається описана вами реакція, то це, на мою думку, не добре. Краще, коли б від початку публіка з захопленням чекала на виставу і це збудження-хвилювання було тут – на відкритті завіси. Треба все-таки, щоб колектив, який працює у виставі, одразу на однаковому внутрішньому енергетичному рівні задавав певний стан і затулював у запропоновані обставини, що будуть прокручуватися перед глядачем. Якщо хтось не передає цього, то це біда усієї групи, а передовсім – режисера, який має бути присутнім на виставі та спостерігати за її перебігом. І одразу за лаштунками зустрічати акторів, даючи поправки. Тобто тримати в тонусі виставу. А якщо поглянути з іншого боку, то ці оплески для актора приємні. Оскільки кожен актор вважає, що навколо нього крутиться все театральне чи кіномистецтво. І глибоко поміняється... Але це відчуття мусить бути, бо акторське еґо має домінувати в роботі: воно підхльстує його, викликає бажання бути попереду, правити тими «кінцями». Це позитивна річ, яка дає актору великий заряд для того, щоб він здійснював ті чи інші речі в творчості.

У кожного актора є сумніви, пошуки своєї стежини. Адже стежинка до пошуку Бога в кожного різна. Усі шукають її напружено, самовіддано. Комусь вдається досягти більших результатів чи популярності, комусь – менших, та закінчується все одним: ти кладеш цеглинку в культурне життя країни, де народився. Добре, коли вона на перед-

ньому плані, як-то кажуть, «облицювальна плитка». А буває, що вона в стіні, яка також тримає усю конструкцію, та її не видно. З якого боку ти опинишся в цій стіні – муру українського кіно і театру – не має значення, бо все одно ти – його складова.

– Як працюєте над створенням образу?

– Одного актора якось запитали: як він вчить текст? На що він відповів: «Я його не вчу. Мене питають – я відповідаю. Не питають – я мовчу». Я не готую свого образу – він сам приходить. Буває по-всякому, і часто це залежить від режисера. Якщо режисер – педагог, то він починає роботу з того актора, котрий внутрішньо рухливіший і має всі засоби для того, щоб грати різноманітний театр. Він починає з цього акторського тіста ліпити «щось». Тобі, як актору, дає допомогу, поштовх для роботи над образом.

У мене так було з Володимиром Оглобліним на початку моєї творчості, і недавно – з Автанділом Варсімашвілі. Останній і запропонував оцей малюнок-образ до Річарда, і я мусив «вплигати» в нього. Актори, які грають Шекспіра, повинні володіти багатьма цікавими акторськими засобами вираження, гратися в різний театр, уміти кидати гру і починати її по-новому. Тобто володіти внутрішньою акторською пластикою, щоб утілити описані автором у п'єсах речі. Те, що запропонував Автанділ у «Річарді III», переконувало: якщо поруч із тобою режисер, який знає, чого прагне, то багато чого можна досягти.

– Деякі актори, яким дістаються негативні герої, кажуть, що мусять їх полюбити, знайти виправдання їхнім вчинкам. Чи шукали ви виправдання вчинкам Річарда III?

– А позитивних? Вчинки добрих героїв теж треба виправдати!

– Добрих начебто легше грати...

– А ні-і-і, неправда... Грати негативних персонажів багатого легше, ніж позитивних, тому що до цього схильний людський організм. Негатив – ми ніби виділяємо його внутрішньо: одразу окреслюємо візуальними параметрами. Ми завжди пам'ятаємо тих, хто зробив нам погано, а тих, хто добре, – що робимо? (Пауза). Забуваємо... Тому зло легше дається до пізнання. А от позитивного героя складніше зіграти.

Немає нічого складного в Річарді. Хто знає, чи складний він? Звичайно, як актор, я мушу виправдати свого персонажа і не думати про те, що він є злий. Він людина, яка має неймовірно багато рис, які для багатьох здаються негативом. Але йому так не здається. Він же не рогатий і з хвостом... Якби він на копитах ходив, то всі би казали, що він перевтілення якоїсь тварі. А так він людина, яка переконана на 100 %, що чинить праведно.

«Актор має бути тою людиною, яку режисери люблять»

– Чи є режисери, яких ви можете назвати «своїми»: за специфікою роботи над виставою чи світлоглядом?

– Думаю, ділити на «своїх» чи «чужих» не варто. Бо можна втрапити в ситуацію, яка називається «нелюбов режисерів». А актор має бути тою людиною, яку режисери люблять. Він повинен постійно запалювати любов в їхніх серцях, викликати момент для фантазії в тій чи іншій роботі. Це своєрідна така затравка. Егоїстична з точки зору

актора, але іншого виходу немає. Бо ми – актори – залежимо від режисерів. Режисер обирає актора.

– Чи є схожі риси характеру ваших сценічних батьків – Тев'є з «Поминальної молитви», Джо Келлера зі «Всіх моїх синів» – із вашою роллю батька в реальному житті?

– Звичайно, адже не можна розділяти життя на сцені зі своїм побутовим. Воно все в один м'ячик скручено. Чимало речей, якими я користуюся у своєму житті, потім переноситься до тих персонажів, яких я граю. Бо я ж не можу себе відімкнути... У житті я часто користуюся якимись цитатами з вистав. Навіть рідні деколи це помічають і роблять зауваження.

Це ж ми неправильно розуміли, що треба «влитися в роль». Так нас колись в інституті вчили: залишаєш усі свої проблеми перед службовим входом театру, заходиш і стаєш іншим чоловіком. Це що – психіку треба змінити? Стати психічно хворим чи ненормальним, щоб зіграти роль так, аби потім з неї не можна було вийти? Це все-таки забавка, гра... Але як ти будеш у неї грати – вирішуєш сам. Мені одна лікарка якось сказала: «Ви ж грайтеся, а не живіть».

– То що ж усе-таки між ними спільного?

– Все. Адже як я можу по-іншому любити своїх дітей? Навіть, якщо це стосується вистави «Всі мої сини». Я підключаю ту саму любов, яка у мене є до моїх дітей. На сьогодні у мене одне розуміння любові. Можливо, завтра воно буде іншим. Бо, слава Богу, змінюються уподобання. І тому-то свою любов я вкладаю у своїх героїв, таку, яка мені здається правильною.

Недавно я зробив у Віталія Малахова виставу, яка називається «Сірі бджоли» Андрія Куркова. І там ідеться про ті самі речі. Мій персонаж думає про свою дитину, аналізує, чому так мало уваги приділяв їй у ті моменти, коли вони були разом. Про те, що вона з початком війни виїхала на велику Україну, у Вінницьку область, і не живе в цій «сірій зоні», де він тепер перебуває. Тобто оці людські стосунки є всюди, в будь-якій драматургії, якщо вона, звичайно, якісна.

«Я, починаючи одну роботу, завершуючи другу, думаю про третю»

– Війна завжди перевіряє людей на людяність, жертвність, чесність... Якби у вас була схожа ситуація, як у «Сірих бджолах», чи змогли б ви через улюблене заняття залишити родину?

– (серйозно) Ми зараз на допиті в СБУ? (Сміється, а далі зосереджено). Я не зможу вам точно відповісти... Бо в кожному випадку, у того, хто проявляє і не проявляє громадянську позицію, є такі речі, в яких треба окремо розбиратися. Щодо «Сірих бджіл», то мій герой робить вибір на збереження життя всесвітнього. Кажуть мудрі люди, а також філософи, ботаніки, що життя буде тривати до того часу на нашій планеті, доки будуть бджоли. Бо бджоли – це майбутнє життя в майбутньому. Якщо ти їх збережеш і вони будуть робити своє діло по заплідненню, то життя буде далі запліднюватися. Тому не можна сказати, що мій Сергій Сергійович зробив вибір не на користь сім'ї.

– Виходить, його вчинок має глобальний характер. Це не просто хобі чи улюблене заняття героя...

Богдан Бенюк у виставі «Поминальна молитва». Режисер Дмитро Черепнюк. Національний театр ім. І. Франка, 2019.

– Бджолярство перетворюється на його улюблене заняття... (Схвильовано). От, наприклад, сьогодні на комісії в Київграді я говорив про художника Івана Марчука, який хоче відкрити свій музей. Він входить до рейтингу 100 геніїв сучасності (уклала британська газета «Дейлі телеграф». – авт.), а музею з його роботами досі в нас немає. Його захоплення малюванням вивело його на всесвітній рівень! Гадаєте, він про це думав чи прагнув? Ні! Він просто робив роботу, яка йому подобалася. Але робив так, як ніхто не робить.

Мій Сергій Сергійович робить так само: залишається з бджолами для продовження життя в майбутньому. І коли він зрозумів, що мед став гірким, що бджолам у місці, де йде війна, не зовсім добре, вирішив вивести їх не куди-небудь, а на територію України. На ту землю, де вони мають жити і давати нове життя. Бджоли ніби витягнули, врятували його.

– У Театрі на Подолі ви граєте ще у виставі «Сто тисяч» Івана Карпенка-Карого. Колись за цією п'єсою йшла вистава і у рідному театрі. Чи схожий ваш нинішній Калитка з франківським?

– Те, як поставив Володимир Опанасенко, царство йому небесне, звичайно, відрізняється від вистави Малахова. Бо кожен режисер має свій кут зору на цю історію. Але суть спільна: Калитка є рушійною силою життя. А не так, як нам в школі подавали, що він глитаї, загарбник, який мріє тільки про одне – землю захопити. Але подивіться, яка нині ситуація! «Сто тисяч» – драматургія початку ХХ століття. У той час землю усі хотіли мати, тримати, робити на ній. А зараз як змінилася психологія нашого народу?! Люди ліниві, не знають, як і що робити з тією землею! Земля – це їжа, життя.

– Це багатство...

– Так, це багатство, яке ми, не розуміючи того, прагнемо за якимись тимчасовими пріоритетними речами віддати! А насправді, втрачаємо дуже важливі речі, які пов'язують нас із природою, із продовженням життя. Молоді люди вже навіть дітей не хочуть народжувати... До життя – якийсь занепад. Тому «Сто тисяч» у Театрі на Подолі,

кількість показів яких перевалила вже на другу сотню, актуальні. Співпрацю з іншими театрами вважаю доброю справою. Це добре, що я тепер у такому становищі, що можу собі це дозволити. Спитаєте, від чого це все? Тільки від того, що Господь-Бог дає хотіння забавлятися цією професією. І поки воно є, його треба підігрівати. Бо потім настає такий період, коли йде охолодження: втрачається сенс життя і людина чахне. Сподіваюся, Господь-Бог дасть до останнього часу так працювати (посміхається). Ніхто ж не знає, скільки це хотіння триватиме... І тому мене тішить, що я, починаючи одну роботу, завершуючи другу, думаю про третю.

«Має бути таймер тої інформації, яку я отримаю від кіно чи вистави»

– Незабаром мають вийти кілька кінофрєм'єр з вашою участю.

– Так. Серед них фільм «Східняк» Андрія Іванюка. Ми з ним односельці. Я був свідком того, як він вступав до Театрального на акторський факультет, потім продовжив навчання на режисурі драматичного театру, далі перевівся на режисуру кіно до Михайла Ілленка. Під час навчання написав сценарій «Рокади». Рокада – це дорога вдовж лінії фронту. Фільм дістав уже іншу назву, бо вийшов дуже потужний персонаж східняка, якого я створив. Андрій змушив мене зіграти, хоч я не хотів цього.

Мій персонаж потягнув ковдру на себе. У сюжеті два герої: в одного псевдо «Режисьор», він родом із західної України, а в другого – «Східняк», він із Донбасу. У фільмі розповідається про один день, який вони провели удвох під час затишшя, коли з т. зв. ДНР запустили залізницю на територію України. (Стурбовано). Бо це ж не секрет, що торгівля між окупованою територією, тобто Російською федерацією, і українськими бізнесменами триває і по сьогодні: переїжджають вагони з вугіллям, з усім... І от, коли була ця передишка, ці два герої поїхали в штаб, щоб вибити для своєї території оборони матеріали: дерево, метал, цеглу.

– В основі фільму реальна історія?

– Так. Андрій Іванюк проходив службу після Революції Гідності: рік був на передовій кулеметником. Він знає доскоменно всі ці речі, був навіть у тих місцях, де ніде не заховатися. Але там обстріли, на диво, не велися через те, що їхня позиція була під високовольтними лініями. Солдати під натягнутим целофаном там днювали і ночували. Тому історія, описана у фільмі, – реальна.

І ось ці двоє героїв виїжджають у штаб: спершу навідується до коханок, далі до бандитів, потім – у сам штаб і назад. Один день з їхнього життя змальовано динамічно і цікаво. Фільм вийшов досить непоганим. У ньому є гарна фраза у фіналі про те, що цей Східняк ненавидить людей, які говорять про мир, не отримавши перемоги.

– Яку роль вам запропонували у стрічці «Тарас. Повернення»?

– Тарасія, майже односельця Тараса Шевченка, який зустрівся йому в Казахстані. Вони разом служили там. За задумом режисера Сашка Денисенка, який придумав цього героя, Тарасій спочатку був п'яницею, паскудною людиною, яка кпинила Тараса Григоровича, підставляла його,

вимагала гроші. Такий собі звабник-зрадник. Потім, під впливом Шевченка, він став іншим. Але ця лінія по таймеру випадала з цього фільму. Тож мого героя вирізали з сюжету. *(Смірено)*. Так буває... *(Захоплено)*. Але якби не Сашко, я не поїхав би в Казахстан, не попав би в порт Шевченка і не побачив би цих неймовірних місць.

Маю великі надії на фільм «Небо і парасольки». Весною ми маємо закінчити його. Це історія одного чоловіка, дочка якого, не послухавшись батька, поїхала на заробітки в Італію. Він не чув про неї 18 років! І одного дня до нього приїжджає внук-італієць, який привозить у кубку прах своєї матері. Дочка заповіла, щоб її прах розвіяли по Карпатах. Внук ніколи не визнавав, що мама є українкою: весь час наголошував, що він італієць. Але під час того, як він із дідом відновлював вежу, з якої треба було розвіяти материн прах, вони стають рідними людьми.

Я граю цього діда. Сценарист і режисер – Заза Буадзе. Ще заплановані зйомки у двох інших стрічках... *(Упевнено)*. Єдине, чого уникаю, – це багатосерійні фільми. Не люблю.

– *Яке ваше ставлення до серіального виробництва загалом?*

– Можливо, мені не потрапляли до рук хороши сценарії і цікава роль... А так, не можу погодитися з тим, що люди витрачають стільки часу на перегляд усіх цих історій, які тривають по 200–300 серій. Це, як сказало одне дитя, для бездельників *(сміється)*. А я ним не можу бути. Має бути таймер тої інформації, яку я маю отримати від фільму чи вистави. Довго розтягувати це задоволення – не в моїх правилах.

«Акторство – це той кайф, який дає тобі тверезість і насолоду творення»

– *Викладацька діяльність була вашою внутрішньою потребою чи чіткою пропозицією?*

– Ще в 90-тих роках я потрапив на курс до Юлії Ткаченко, на який вона мене запросила другим викладачем. Я необхідний був їй як молода людина, яка має іншу енергетику. Щоб студенти бачили це. І я, коли міг, приходив, працював із ними. Після випуску покинув викладання. Згодом Олексій Безгін запросив мене з Валентином Козьменко-Делінде набрати курс. Але виявилось, що Валентин за паспортом іноземець і не має права набирати курс. Тож я залишився сам.

Мене брали як невідомо-що: не знали, складеться чи ні викладацький процес. Але нині я веду вже третій набір. Це робота, яка дає можливість діставати велику насолоду від того, як ти можеш молодим людям допомогти вилізти зі своєї «слимакової хатки». Витягнути їх на те, щоб вони мали велике серце, співпереживання до навколишнього світу. Я їх запрошую на непросте діло. Бо хтось скаже, що легше було б відсиджуватися і не «згорати» дуже швидко. Але ні: вони погоджуються на це. *(Емоційно)*. «Згорати» треба, бо життя дуже швидко завершується. Прожити його варто у великому кайфі. Акторство – це той кайф, який дає тобі тверезість і насолоду творення.

– *У різних інтерв'ю ви не раз зізнавалися, що абсолютно щаслива людина. Учому ваше щастя?*

– Щастя – це, по-перше, що я маю велику родину. Хочу,

щоб вона збільшувалася. І, виявляється, це великий обов'язок, коли вона є, що я маю про кого піклуватися. Коли в тебе є родина і ти піклуєшся про неї, потім «світись» цим відчуттям.

Інше щастя пов'язане з професією, тобто в тому, що я потрапив туди, куди треба було. І це завдяки революційним вчинкам мого брата Петра.

«На першому місці – родина, нарівні з Україна понад усе!»
– *Наскільки зараз активна ваша політична діяльність?*

– Така, як і раніше. Я депутат Київради, маю свій округ, працюю в комісії з культури. Є така «чесна» команда, яка чесно працює з усіма і досліджує: хто робить свою справу чесно, а хто – ні. І от після одного засідання вони до мене підійшли і спитали: «Богдане Михайловичу, скажіть, тільки чесно, а чого ви лютий, березень і квітень не були на засіданні в Київграді?» Відповідаю: «Скажу чесно, я випускав у театрі нову виставу і попередив свою фракцію, що не ходитиму». «А ви знаєте, – продовжують, – що ви один із найгірших тих, хто голосував на засіданнях Київради: на третьому місці знизу за кількістю голосувань?» Кажу: «Та ви що!!! А хто на першому місці?» «Олександр Олександрович Омельченко». «А на другому?» «Кличко». Радію: «О-о-о, значить, я скоро мером буду!» Чую: «Ай, та ви весь час жартуєте...» Я їм серйозно: «Чому жартую? Так, бачите, складаються показники». *(Сміється)*.

Я прийшов на свій округ, і коли до мене у приймальню приходили люди, які на повному тверезому оці говорили про те, що я їм маю унітаз поміняти, двері і вікна замінити, у під'їздах пофарбувати, лавочки поставити, заасфальтувати доріжку, – я почав на них сваритися. Кажу: я вас що запрошую до себе до хати, щоб ви мені щось робили? Чого ж ви прийшли до мене? Хіба моє депутатське призначення, щоб я приходив до вас фарбувати і ремонтувати? «Ми за вас голосувати не будемо», – чую у відповідь. Відповідаю: «І не голосуйте, ви й так за мене не голосували».

Не треба думати, що хтось чи держава тобі щось винна! Скрутити треба велику дулю кожному такому українському громадянину. Бо це трут-ні! І депутатам на роботі часто доводиться стикатися з такими речами.

– *Ваші пріоритети в житті?*

– *(серйозно)* На першому місці стоїть родина, нарівні з Україна понад усе! Я про це часто думаю. Переконали, що це відчуття має бути в кожного. Як би воно пафосно не звучало, але це відчуття обов'язково має прийти. Це є знаменита формула. Зна-ме-ни-та. *(Войовничо)*. Вона тебе загартує, дає тобі впевненість, силу, злість, ненависть і *(ніжно)* любов. Мабуть, вона найкраща. Принаймні сьогодні – 30 січня 2020 року за десять хвилин до дев'ятої вечора – у мене була така думка.

– *Дякую, пане Богдане, за неймовірне задоволення від бесіди з вами. Ви є прикладом талановитого актора, вірцевого сім'янина, свідомого громадянина. Ваше життя надихає українців ставати кращими, мудрішими...*

– А як по-іншому? Видно не від мого розуму все це йде... Так Бог дає. Я ж *(жартівливим голосом)* – полуправдник...